

grænser, dagsorden for den 3. FN havrets-konference, samt uddrag af traktater vedrørende rettigheder, begrænsninger og udnyttelse af havets levende ressourcer.

Ruth Helkiær Jensen

J. Blunden et al. (eds.): Fundamentals of human geography: a reader.

Harper & Row Ltd. London 1978. X + 382 s., fig. og tab., 24 cm. 4,95 Pund.

Dette udvalg af nøgle-afhandlinger, hvis store antal udelukker en opremsning, er samlet til brug for »The Open University«, men repræsenterer en så alsidig indføring i kulturgeografi, at den har interesse for al undervisning og uddannelse i faget.

Emnerne falder i 3 hovedgrupper under overskrifterne: Man and environment, med vægt på human økosystemer, Spatial Analysis, der i sin klassiske form bygger på lokalisering ud fra økonomisk optimering og — som korrektiver hertil — behavioiristiske og strukturelle analyser, dvs. menneskets valg og perception af sine omgivelser som økonomisk og lokaliserende faktor, samt social struktur, der af mange — ikke kun marxistiske geografer — anses som det imperativ, der styrer alle de nævnte forhold. Optimal ressourceudnyttelse og spatial struktur kan efter disses opfattelse kun opnås ved en radikal ændring heri. Hvis man ikke har disse artikler andetsteds, er anskaffelsen af denne bog en god investering.

Ruth Helkiær Jensen

Sebastian Dworatschek: Grundlagen der Datenverarbeitung.

Walter de Gruyter, Berlin 1977. 538 s., ill., 23 cm. DM 38,00.

Ualmindelig grundig indførelse i data-behandlingens grundlæggende begreber, matematik og teknologi. Bogen behandler også de for virksomheder særdeles relevante spørgsmål som organisation og anskaffelse af dataanlæg. Da den ikke rummer egentlig programmeringsteknik, vil den nok være af begrænset værdi for geografer i almindelighed, men for nogle enkelte vil den på grund af sine tekniske og matematiske afsnit være særdeles nyttig som opslagsbog.

Ole Hebin

Peter Haggett, Andrew D. Cliff and Allan Frey: Locational Models & Locational Methods.

Edward Arnold, London 1977, 2 bind, 603 s., ill., 23 cm. 4,50 Pund og 7,50.

Siden den første udgave af nærværende

bog udkom i 1965 har geografien udviklet sig meget, hvorfor det ikke længere var formålstjenligt at blive ved med at opdatere den gamle »bestseller«. Den nye udgave er udvidet virkelig meget såvel hvad angår antallet af emner som disses behandling.

Værket er opbygget i tre hoveddele, nemlig: »Models of Locational Structure«, »Methods of Locational Analysis« og »Regional Applications«. For alle delene gælder, at de giver en resumerende gennemgang af emnerne og dertil mange og gode referencer. Værket må betegnes som et fyldigt opslagsværk og ikke som en egentlig lærebog. Ingen geograf bør være uden kendskab til i hvert fald væsentlige dele af bogens indhold. Ole Hebin

L. Tabak (ed.): Population Growth and Economic Development in the Third World.

Vol. 1-2 »International union for the scientific study of population«. Ordina Editions Dolhain 1975. 816 s., 98 tab., 35 diagr. B.F. 1.400,00.

Dette store værk tager et af vor tids hovedproblemer op til en grundig og alsidig undersøgelse. Det er ikke noget egentlig geografisk arbejde, men er blevet til ved samvirken af en række videnskaber: økonomi, sociologi, demografi, landbrug m.m. Hovedtemaet er verdens befolkningstilvækst, dens årsager og dens konsekvenser. Værket går ubetinget ind for befolkningsplanlægning af global karakter, men er objektivet nok til at afvise en universel patentløsning. Hver region har sit kompleks af befolkningsproblemer, afhængigt bl.a. af klima, produktionsmuligheder, økonomi og oplysning. Bogværket må ses som en konsekvens af arbejdet på United Nations World Population Conference 1974 i Bucuresti og som en videreførelse af den her vedtagne arbejdsplan for befolkningskontrol i udviklingslande. I sandhedens interesse bør det nævnes, at flere latinamerikanske lande med Brasilien i spidsen anser en befolkningsbegrænsning for uaktuel, idet de mener at kunne ernære flere gange deres nuværende befolkning.

I 1. bind giver Léon Tabak, direktør for U.N.'s befolkningsafdeling i New York, en oversigt over befolkningsproblemerne i relation til den økonomiske udvikling. Arbejdsstyrken analyseres af John D. Durand, og et så vigtigt spørgsmål som kvindernes beskæftigelse m.m. i udviklingslandene af Ester Boserup.

Uddannelsesforhold, socio-økonomisk udvikling og sundhedsproblemer belyses; landbrugsforholdene, herunder ændringer i udbytte og i landbefolkningens størrelse, analyseres af J.H. Sinka, og ernæringsproblemerne af K.C. Abercrombie. 2. bind behandler intern og international migration, urbanisering, familieplanlægning, beskæftigelsesproblemer, økonomisk-demografiske modeller og befolkningsbegrænsende lovgivning i udviklingslande.

Trods de mange forfattere, 22 ialt, virker dette værk som et helstøbt arbejde, der ud fra forskellige synspunkter og startsteder ærligt og grundligt belyser de problemer, verdensbefolkningens stærke vækst skaber og vil skabe. For enhver geograf, der beskæftiger sig med udviklingslandene, vil det derfor være betydningsfuldt at kende dette arbejde af fornem videnskabelig standard.

Aage Aagesen

Erich Otremba: Die Güterproduktion im Weltwirtschaftsraum.

Erde und Weltwirtschaft Bd. 2/3, 3. udg. Franckh'sche Verlagshandlung Stuttgart 1976, 407 s., 17 × 24 cm. DM 94,00.

I indledningskapitlet til denne udgave af serien »Erde und Weltwirtschaft« fremhæves geografien som en nødvendig videnskabelig disciplin på en heterogen jordoverflade, medens en verden med en aldeles homogen overflade kunne nøjes med en økonomisk geometri. Derefter diskuteres den almindelige udvidelse af de »geografiske« årsagskæder fra de stærkt naturdominerede til mere samfundsprægede. Hovedkapitlerne behandler landbrug og industri, medens skovbrug, minedrift og fiskeri omtales i kortere form.

Bogen er stærkt opdelt i afsnit, der hver for sig diskuterer de mange faktorer, der griber ind i erhvervslivet; for landbrugets vedkommende: diverse grænseproblemer, den agrare produktions afhængighed af natur, historisk udvikling, økonomi, udnyttelsessystem m.m. og for industrien: lokaliseringen, arbejdskraften, råstofforsyningen samt nogle vigtige industrigrenes særlige problemer. Man præsenteres for en meget omfattende samling ideer og synspunkter, og det har ikke været meningen »Arealkunde oder geographische Produktkunde zu treiben«. Bogen kan således ikke anvendes som opslagsværk i erhvervsgeografi; de få tabeller er overvejende fra 1970-71 og ikke overalt gennemtænkte — side 225 får man således en

rangfølge af produktionen af landbrugsvarer i tus.t., hvor korn direkte sammenlignes med rodfrugter uden hensyn til tørstofindhold og næringsværdi, og hvor »Rohzucker« står øverst og »Rübenzucker« som nr. 6 (tallene angiver imidlertid den totale produktion af sukkerrør og sukkerroer).

Udførelsen er meget tiltalende med tydelige illustrationer, der dog overvejen- de stammer fra andre kilder. Den lange litteraturliste afspejler den enorme stofmængde, som forfatteren gennem hele bogen viser at have kendskab til.

Kr. M. Jensen

Bernd Andreae: Agrargeographie, Strukturzonon und Betriebsformen in der Weltwirtschaft.

Walter de Gruyter, Berlin 1977, 332 s., 78 fig., 37 tab., 17 × 24 cm. DM 44,00.

Forfatteren er professor ved Technische Universität i Berlin i faget »Landwirtschaftliche Betriebslehre«. Første del af bogen er en systematisk gennemgang af begrænsende faktorer for landbrug — klimatiske, økonomiske, biologisk-tekniske osv. — samt af styringselementer for den enkelte driftsenhed. Her påvises bl.a. hvordan dyrkningsgrænserne for de enkelte afgrøder har ændret sig af mange forskellige grunde i dette århundrede.

Et lille afsnit om landbrugssystemer (opdelt efter Grassland-, Ackerbau- og Dauerkultursysteme) indleder en global beskrivelse af landbruget fra tropernes fugtige egne over forskellige kunstvandingsagerbrug til de ekstremt tørkeprægede områder langs vendekredsene. De tempererede egne er eksemplificeret af Nordamerika, Vesteuropa og Østbloklændene. I denne regionale del genkender man Andreaes stil med mange tabeller visende enkelte driftsenheder, deres afgrødesammensætning (Fruchtfolge), udbytter, arbejdsindsats m.m. — en konkretisering af stoffet, som ofte kan føre til en grov generalisering, men er at foretrække fremfor almene betragtninger. Hvor ville det være værdifuldt, om man også kunne se de udvalgte eksemplers repræsentativitet, men det krav kan sjældent opfyldes.

Det afsluttende kapitel behandler udviklingen af landbrugssystemer i historisk tid under forskellige himmelstrøg.

En stor del af bogen er konstatierende i sin form, men berører så mange emner, at den er god at få ideer af, og så må man

selv søge i litteraturhenvisningen efter en uddybning af de enkelte stofområder.

Kr. M. Jensen

M.P. Petrov: Deserts of The World.

John Wiley & Sons Ltd. New York 1976. 447 s., 176 fig., 33 tab., 24 cm. 33,50 Pund.

Bogen tager udgangspunkt i omhyggelig regional gennemgang af verdens ørkener, som beskrives såvel med hensyn til fysiske karakteristika som ved deres flora og fauna.

Dernæst tages fat på en generel behandling af de fysiske og kemiske processer, der er af betydning for dannelsen af og dynamikken i sandørkenen. Også dyrs og planters tilpasning til ørkenens særlige betingelser tages op.

Afslutningsvis belyses mulighederne for udnyttelse af naturressourcer i ørkenområder både når det drejer sig om landbrug og mineraludvinding.

Det er således et meget bredt spektrum af problemer, der tages op og nogle felter vil naturligt være mindre tilbunds-gående behandlet end andre. F.eks. er vurderingen af de landbrugsmæssige udnyttelsesmuligheder et felt, hvor forfatteren selv påpeger manglen på relevant basisviden.

Bogens pris taget i betragtning må man skuffes dels over den ringe foto-reproduktionskvalitet og dels over det uoverskuelige kortmateriale, hvor for mange navne og sammenfaldende signaturer vanskeliggør læsningen.

Anette Reenberg

Desertification: Its Causes and Consequences.

Compiled and edited by the Secretariat of the United Nations Conference on Desertification, Nairobi. Pergamon Press, Oxford 1977. 448 s., figs., fotos og tab. 50,00 Dollars.

Tørkekatastrofen i Sahel-området i årene 1969-1973 udløste en voldsom international interesse for problemerne i verdens aride og semi-aride områder. Et af resultaterne af denne interesse var FN's såkaldte ørkenkonference i Nairobi i august-september 1977. Denne bog indeholder de 5 væsentligste baggrundsdokumenter for konferencen: en kortfattet oversigt samt 4 del-redegørelser med titlerne »Climate and Desertification«, »Ecological Change and Desertification«, »Population, Society and Desertification« samt »Technology and Desertification«.

Med desertifikation menes udbredelse af ørkenlignende forhold til områder uden for de egentlige ørkener. I den største del af bogen gennemgås en lang række mulige årsagsfaktorer i forbindelse med denne desertifikation, som sjældent består i ørkenens fremmarch over en bred front, men oftere optræder pletvist og så at sige breder sig indefra i områder uden for de naturlige ørkener. Der levnes ikke megen tvivl om, at desertifikationen primært er menneskeskabt gennem indgreb i de naturlige økosystemer og i de traditionelle landbrugs- og græsningsudnyttelses-systemer: opbygningen af overdimensionerede dyreflokke fører til overgræsning, øget udbredelse og intensitet af agerbrug giver overkultivation, og træ- og buskvegetationen ødelægges ved afbrænding og indsamling af ved til brændsel.

Denne gennemgang af årsagsfaktorer leverer måske ikke så meget nyt, på nær et interessant afsnit om en bio-klimatisk feed-back mekanisme, men den udgør nok det bredeste og lettest tilgængelige materiale om emnet, der er til rådighed i dag. Der hentes eksempel materiale fra hele verden, og der berøres mange fagdiscipliner, uden at fremstillingen virker overfladisk.

Bogens svaghed er, at mulige, dybere-liggende samfundsmæssige årsager til overgræsningen, overkultivationen osv. kun er antydnet samt at de anbefalinger til en indsats mod desertifikation, der gives, dels er temmelig intetsigende og upræcist formulerede, dels til tider indbyrdes modstridende. Årsagen hertil må nok søges i bogens funktion som officielt FN-dokument og den deraf følgende utilbøjelighed til at beskæftige sig med og udtale sig præcist om videnskabeligt og politisk kontroversielle spørgsmål.

Kjeld Rasmussen

Keith Beavon: Central Place Theory: A Reinterpretation.

Longman, London 1977. 157 s., fig. og tab. 15,5 × 23 cm. 3,25 Pund.

Bogen begynder med en længere gennemgang af gode, gamle Christaller. Dernæst følger alle de andre. Forfatteren opfatter Lösch som miskendt, delvis fordi dennes model har været beskrevet så indviklet, at ingen har forstået den. Derfor genforklarer forfatteren Lösch's model i en simpel grafisk form. Denne ny-löschian-ske model afprøves mod sydafrikanske observationer og viser sig at passe noget bedre end så meget andet.